

Zasady odpowiedzialnego wsparcia studentów z niepełnosprawnościami

dr Joanna Sztobryn-Giercuszkiewicz
Pełnomocnik Rektora PŁ ds. Osób Niepełnosprawnych,
psycholog, coach, trener umiejętności interpersonalnych

8

Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668) nakłada na uczelnie obowiązek „stwarzania osobom niepełnosprawnym warunków do równego udziału w procesie kształcenia i badaniach naukowych”. Co oznacza jednak pojęcie „równego udziału”? Pracownicy uczelni, kierując się chęcią pomocy, nie posiadając jednak specjalistycznej wiedzy na ten temat, często rozumieją mylnie ten zapis i w konsekwencji obniżają wymagania wobec studenta z niepełnosprawnością lub stosują inne rozwiązania, noszące znamiona „dyskryminacji pozytywnej”. By dostarczyć uczelniom podstawowej wiedzy na temat odpowiedzialnego wyrównywania szans edukacyjnych i przyjętego modelu w zakresie wsparcia edukacyjnego studentów z niepełnosprawnościami, Komisja ds. Wyrównywania Szans Edukacyjnych przy KRASP opracowała 7 zasad tego wsparcia.

Czym jest wsparcie edukacyjne?

Wsparcie edukacyjne to działania ukierunkowane na dostosowanie sposobu organizacji i właściwej realizacji procesu dydaktycznego studentów ze względu na ich stan zdrowia, przy jednoczesnym utrzymaniu obowiązujących standardów kształcenia. Wsparcie to, bezpośrednio w procesie dydaktycznym, najczęściej angażuje na uczelni trzy podmioty:

- studenta, który ponosi odpowiedzialność za decyzje dotyczące studiów, w tym za udział w procesie wsparcia edukacyjnego,
- biuro ds. osób niepełnosprawnych lub inną analogiczną jednostkę – uczelnianą instytucję doradczą w zakresie dostosowania procesu edukacyjnego do indywidualnych potrzeb studenta uwarunkowanych jego stanem zdrowia,
- nauczyciela akademickiego posiadającego kompetencje merytoryczne z danej dziedziny wiedzy, które

w połączeniu ze znajomością standardów kształcenia umożliwiają wspólne opracowanie racjonalnych adaptacji studiów i ich praktyczną realizację.

Należy pamiętać, że zakres wsparcia edukacyjnego powinien być zawsze dobrany do indywidualnej sytuacji zdrowotnej i psychologicznej danego studenta oraz bezpośrednio z niej wynikać. Każda

„nadmiarowa” forma pomocy może być zarówno źle odebrana przez studenta (właśnie jako przejaw nierównego traktowania), jak i mieć dla niego szereg negatywnych konsekwencji (np. wyuczona bezradność). Może również być odebrana jako forma dyskryminacji przez pozostałych studentów (stosowanie różnego rodzaju taryf ulgowych itp.). Dlatego bardzo ważne jest, by tworząc rozwiązania adaptacyjne sprawdzać, czy na pewno nie są przywilejami, a służą zapewnieniu równego dostępu do edukacji.

7 zasad wsparcia edukacyjnego

Zakres niezbędnych adaptacji procesu dydaktycznego jest ustalany przez specjalistów z uczelnianej jednostki wspierającej studentów z niepełnosprawnościami (konsultantów studenckich, doradców edukacyjnych itp.) i opiera się na poniższych podstawowych zasadach:

Zasada 1. Indywidualizacja: adaptacje procesu studiowania osoby niepełnosprawnej zawsze przygotowywane są w odpowiedzi na jej indywidualne potrzeby edukacyjne wynikające ze specyfiki stanu zdrowia w danym momencie oraz specyfiki danego kursu, w tym warunków, w jakich się on odbywa.

Zasada 2. Podmiotowość, czyli uwzględnianie autonomii osoby niepełnosprawnej i jej prawa do decydowania o sobie.

Zasada 3. Rozwijanie potencjału osoby niepełnosprawnej w związku ze studiowanym przez nią kierunkiem studiów. Oznacza ono dobór takich adaptacji, które pozwalałyby studentowi/studentce nabywać wiedzę i rozwijać praktyczne umiejętności.

Zasada 4. Racjonalność dostosowania to znaczy proponowanie adaptacji racjonalnych ekonomicznie, skutecznie wyrównujących szanse osoby niepełnosprawnej oraz gwarantujących zachowanie standardu akademickiego.

Zasada 5. Utrzymanie standardu akademickiego, czyli przygotowanie adaptacji studiów przy jednoczesnym utrzymaniu kryteriów merytorycznych obowiązujących wszystkich studentów danego kierunku/specjalności.

Zasada 6. Adaptacje najbliższe standardowemu przebiegowi zajęć, to znaczy takie, które nie mają charakteru przywilejów dla osoby niepełnosprawnej, ale w sposób racjonalny wyrównują jej szanse w dostępie do oferty kształcenia uznanej za optymalną na danym kierunku.

Zasada 7. Równe prawa i obowiązki, czyli dbałość nie tylko o realizowanie równych praw dla osób niepełnosprawnych, ale również (dzięki zapewnieniu tych praw) egzekwowanie wypełniania obowiązków studenckich na takim samym poziomie jak w przypadku studentów bez niepełnosprawności.

Przyjęcie przez uczelnie opisanych powyżej zasad wsparcia edukacyjnego osób z niepełnosprawnościami (a także specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) to nie tylko wypełnienie ustawowego obowiązku dostępności. Poprzez niwelację barier (komunikacyjnych, technologicznych, formalnych itp.) jest to przede wszystkim danie osobie z niepełnosprawnością możliwości rozwinięcia swojego osobistego potencjału i zdobycia wyższego wykształcenia, a poprzez to – szansy na niezależne i satysfakcjonujące życie.

Dyskryminacja pozytywna – jest to sztuczny mechanizm obniżania kryteriów dla jednej grupy, będącej niedoreprezentowaną, kosztem drugiej grupy, która jest nadreprezentowana. Mechanizm ten ma na celu przywrócenie balansu między jedną a drugą grupą. Przykładem mogą tu być dodatkowe punkty przy rekrutacji kobiet do pracy na stanowisku informatyka czy – jak w czasach PRL – „punkty za pochodzenie” przy rekrutacji na uczelnie. Dyskryminacja pozytywna jest uznawana za ideologię, nie ma bowiem żadnych naukowych wyników badań, potwierdzających jej skuteczność w likwidacji nierówności i walce ze stereotypami. Wykazano natomiast jej wartość jako czynnika dodatkowo antagonizującego różne grupy społeczne, umacniającego stereotypy i w konsekwencji pogłębiającego wykluczenie grup o mniejszych szansach (www.czerwonapigulka.pl).

Opracowano na podstawie:

<https://don.uj.edu.pl/dla-pracownikow/wsparcie-edukacyjne>

Uchwała Prezydium KRASP z dnia 2 czerwca 2016 r. w sprawie wyrównywania szans edukacyjnych studentów z niepełnosprawnościami w dostępie do kształcenia w szkołach wyższych